

ומנין למדים זאת, שאם אין הסנהדרין הגדולה יושבין בלשכת הגזית, אין דנין דיני נפשות?

דכתיב [דברים יז] בפרשת "זקן ממרא", שהיא דיני נפשות, (17) "ועשית על הרבר אשר יגידו לך מן המקום ההוא". ודרשינן: מלמד, שהמקום גורם לחייב את הנדון. ואם אין הסנהדרין שם, אין דנים דיני נפשות.

ועתה, חוזרת הגמרא להוכיח שעשרים ושש שנים החזיקו הרומאים בנאמנותם. וההוכחה היא ממה ששינונו בברייתא הבאה, סתירה למה שאומר רבי יוסי שמאה ושמונים שנה לפני חורבן בית המקדש שלטו הרומאים בישראל. וכשנתרן הסתירה, ניווכח שאכן עשרים ושש שנים החזיקו בנאמנותם.

ומקשינן: וכי רק מאה ושמונים שנה לפני חורבן הבית פשטה מלכות רומי בישראל – ותו לא? ולא יותר מכך?!

והא תני רבי יוסי ברבי [והוא רבי יוסי הנזכר, בעל "סדר עולם"]:

מלכות פרס שלטה בישראל **בפני הבית**,^{ט-א} בתקופת בית המקדש השני. ונמשכה מלכותם **שלשים וארבע שנה**.

לולניאות חניתות של ברזל, ועשאוהו לגופו מנוקב ככברה.

הרי שאף אחרי החורבן דנו דיני קנסות, ואף מתוך ירושלים. ולמה אמר רב יצחק בר אבדימי שהסנהדרין גלתה לחנות כדי שלא לדון דיני קנסות?

ומתרינין: **אמר רב נחמן בר יצחק: לא תימא**, אל תאמר שלא דנו "דיני קנסות", **אלא לא דנו "דיני נפשות"** [וכמו שיבואר].

מאי טעמא? מה הטעם שגלו, ומה התועלת בגלותם, הרי מותר לדון דיני נפשות בסנהדרין קטנה בכל עיר ועיר?

ביון דחזו, כשראו חכמי הדור ארבעים שנה לפני החורבן, **דנפישו לחו**, שרבו **רוצחין**,⁽¹⁵⁾ **ולא יכלי למידן**, לא יספיקו לדון אותם,⁽¹⁶⁾ **אמרו חכמי הדור: מוטב נגלי**, עדיף שנגלה **ממקום למקום**, מלשכת הגזית לחוצה לה, **כי היכי דלא ליחייבי**, כדי שלא נחייב מיתה את הרוצחים.

כלומר, אין דנין דיני נפשות אפילו בסנהדרין קטנה שבכל עיר ושפט, אלא בזמן שבלשכת הגזית יושבין הסנהדרין הגדולה. לכן גלו, כדי שלא יוכלו לדון דיני נפשות אף בכל סנהדרין קטנה.

לדרשה זו]: נאמר בתורה בפרשת שופטים: "שופטים ושוטרים תתן לך..." ואחר כך כתוב דין מהלכות מזבח, ודרשינן שכל דיני שופטים הם רק כשהסנהדרין הגדולה שוכנים במקומם אצל המזבח.

והמקום שנקרא "חנות" אף שהיה בהר הבית, מכל מקום לא היה סמוך למקום השראת השכינה, כמו שהיתה לשכת הגזית סמוכה.

15. מחמת מלחמות איש באחיו, כמו שמסופר באריכות בספר יוסיפון.

16. כן כתב רש"י סנהדרין [מא א].

17. כתבו התוס': דרשה זו היא מהנאמר אצל "זקן ממרא", ובכל שאר דיני נפשות דרשינן לה מדרשה אחרת [ומוסיף המהרש"א: אחרי שמצאנו שדורשים כן בזקן ממרא, אפשר לדרוש

המלכויות ששלטו בזמן בית שני:

מלכות פרס — 34

מלכות יון — 180

חשמונאים — 26

חשמונאים תחת הרומאים — 77

ס"ה חשמונאים — 103

בית הורדוס תחת הרומאים — 103

ס"ה תחת שלטון הרומאים — 180

הבית השני — 420

אלא, עשרין ושית שנין, עשרים ושש שנים, קמו בהימנותיהו בהרי ישראל, החזיקו בנאמנותם עם בני ישראל, ולא אישתעבדו בהו, ולא שיעבדו את בני ישראל.

ואמטו להכי, ולכן, לא קא השיב להו, אין התנא מחשיבן לשנים האלו בכרייתא הראשונה, באומרו כשפשטה מלכות הרשעה והיא מלכות רומי על ישראל, שהרי לא שלטו, אלא השתתפו אתם. ומכאן נלמד מה שאמרו לעיל, שעשרים ושש שנים החזיקו בנאמנותם.

שנינו בכרייתא: מכאן ואילך, צא וחשוב כמה שנים אחר חורבן הבית. כלומר, משנת חורבן בית המקדש מתחיל חשבון חדש.

אבל, כותבי גיטין ושטרות, כתבו בשטר מספר השנים למלכות יון, כלומר, שנת פלוני לתחילת מלכות יון [כמבואר בדף הבא].

ואף הם, כותבי השטרות, אינם מונים מתחילת מלכותם ממש, אלא שש שנים אחריה, כי מלכותם התבססה רק כעבור שש שנים להתייסדות מלכות יון [אלכסנדר מוקדון לכד את עילם ממלך פרס בשנת ג' אלפים תמ"ב לבריאת העולם, אבל מלכותו

ובטלה מלכות פרס, ותפסוה מלכות יון, ושלטה על ארץ ישראל בפני הבית, בעוד בית המקדש קיים, מאה ושמונים שנה.

וחשמונאי ובניו תפסו המלוכה מהיוונים, ושלטה מלכות חשמונאי בפני הבית מאה ושלוש שנים.

בית הורדוס שלטו אחריהם מאה ושלוש שנים.

ונמשכה מלכותם עד חורבן הבית.

מכאן ואילך, צא וחשוב חשבון השנים אחר חורבן הבית, ומתחיל אז חשבון חדש. והבא למנות סדר השנים, לתולדות החכמים, או לכתבת "זמן" בשטר, או מאורע אחר, מונה מחורבן הבית —

ושתי הכרייתות האלו נראות, לכאורה, כסותרות. כי בכרייתא הזו נאמר שהחשמונאים עם מלכי הורדוס ביחד מלכו [תחת שלטון הרומאים] מאתיים ושש שנים, ואילו בכרייתא הקודמת נאמר שהרומאים שלטו בישראל מאה ושמונים שנה.

אלא, יש לתרץ, שאין כאן סתירה, כי אכן התחילו החשמונאים לשלוט בארץ ישראל מאתיים ושש שנים לפני החורבן, אלא שבעשרים ושש שנים הראשונות שלטו בני ישראל לבדם, כי הרומאים החזיקו בנאמנותם לבני ישראל. אלא שאחר כך, בימי יוחנן, המלך החמישי לחשמונאים — השתלטו הרומאים, ובגדו בנאמנותם לישראל, ושלטו אף על בית חשמונאי ובית הורדוס. נמצא, שמאה ושמונים שנה לפני החורבן פשטה מלכות רומי על ישראל.

הכללית התחילה בשנת ג' אלפים תמ"ח
[3448].

שלוש מאות ושמונים שנה אחרי המלוכה
הכללית של מלכות יון — נחרב בית
המקדש.

וכך הוא החישוב:

מלכות יון 180

180 — 6 = 174

חשמונאים והורדוס 206

174 + 206 = 380

הבית נחרב 3828

התנא המונה משנת חורבן בית המקדש,
והסופר, המונה ממלכות יון, אם אינם
יודעים את מספר השנה שעומדים בה,
יכולים לברר אחד אצל השני — התנא
המונה משנת החורבן ישאל את הסופר
באיזה שנה עומד הסופר בה, ויוסיף עליה
עשרים שנה — שהרי אף אם אינו יודע את
מספר השנה, ה"פרטי", בודאי יודע את
המספר ה"כללי", באיזה "מאה" הוא, שאין
אדם טועה בכך אלא ב"פרטי", דהיינו בשנים
שבתוך המאות — וכך ידע חשבונו [380 +
20 = 400].

לדוגמה: אם ה"סופר" יאמר לו שעתה הוא
שנת חמישים ושלוש, יכתוב שבעים ושלוש,
ויצא חשבונו כהוגן.

וכן להיפך, ה"סופר" כשאינו יודע מספר
השנה, יברר אצל התנא המונה משנת
החורבן, ויפחות עשרים שנה, ויצא חשבונו
כהוגן.

אמר רב פפא: אי טעי האי תנא, טועה
במספר השנים, **ולא ידע פרטי כמה הוה,**

אינו יודע ב"פרט" השנה, באיזה שנה עומד
בה —

לישייליה לספרא, ישאל את הסופר **כמה**
כתיב, מה המנין שהוא כותב, **וניטפי**
עליהו, ויוסיף עליהם **עשרין שנים,** ומשכה
ליה **לחומריה,** וימצא את סכום חשבונו.

וסימניד: יהיה לך סימן פסוק זה [בראשית
לא] **"זה לי עשרים שנה בביתך"**. כלומר,
התנא המונה לחורבן הבית, מוסיף עשרים
שנה.

וכן, **אי טעי ספרא** ואינו יודע מנין השנה
שעומד בה, **נשייליה לתנא,** ישאל את התנא,
כמה חשיב, כמה שנים הוא מונה, **ונבצר**
מינייהו, ויפחית מהם **עשרין שנין,** ומשכה
ליה **לחומריה,** אז ימצא חשבונו.

וסימניד, סימן זה יהיה בידך שלא תחליף
את השמועה, מי מפחית, ומי מוסיף:

ספרא — בצירא. הסופר נוהג לצמצם
בכתיבתו, ומדקדק לכתוב בחסרון אותיות
כפי המסורה [וזה יהיה לך לרמז, שהסופר
מפחית את העשרים שנה].

תנא — תוספאה. התנא שונה ברייתות,
שנוספו על המשניות [וזה רמז לכך שהתנא
מוסיף את העשרים שנה].

תנא דבי אליהו: ששת אלפים שנה הוי
העולם, נגזר על העולם להתקיים, כנגד ששת
ימי המעשה, כשכל אלף שנים משולות ליום
אחד, ואחריהן אלף שנים שתהיינה שבת
ומנוחה לעולם.

מששת אלפים אלו, **שני אלפים** מהן, נגזר

וחישוב השנים על פי פסוקי התורה הוא כך:

אדם הראשון — 1

שם — 130

אנוש — 235

קינן — 325

מדהלאל — 395

חנוך — 622

מתושלח — 687

למך — 874

נח — 1056

שם — 1558

המבול — 1656

ארפכשד — 1658

שלח — 1693

עבר — 1723

פלג — 1757

רעו — 1787

שרוג — 1819

נחור — 1849

תרח — 1878

אברהם — 1948

דור הפלגה — 1996

יצחק — 2048

יעקב — 2108

יעקב במצרים — 2238

גלות מצרים — 210 שנים

יציאת מצרים וקבלת התורה — 2448

וקשה, שהרי מעת מתן תורה עד סוף האלף הרביעי יש רק אלף וחמש מאות וחמישים ושנים? (1) [1552 = 2448 - 4000], והחשבון חסר ארבע מאות ארבעים ושמונה

על העולם להיות "שנות תהו", בלא תורה. שני אלפים אחריהן, הן "שנות תורה", בלא ימות המשיח. ושני אלפים אחריהן הן השנים הראויות להיות "ימות המשיח", שראוי לבוא בהם המשיח.

אבל, בעזרתנו שרבו, יצאו מהן, כבר עברו משנות המשיח מה שיצאו מהן, כמה וכמה שנים שכבר חלפו, ועדיין משיח לא בא!

והגמרא מבארת את הברייתא:

שני אלפים שנות תורה, מאימת, מאימתי מתחילין למנות אותן?

אי נימא, אם נאמר שהמנין של אלפיים שנות תורה הוא ממתן תורה עד השתא, עד סוף ארבעת אלפים שנה מבריאת העולם, קשה, הרי ליכא כולי האי! שהרי מזמן מתן תורה עד שנת ארבעת אלפים לבריאה אין בהן אלפיים שנה. דכי מעיינת בהו, כשתעיין באלפים השנים הקודמות של תהו [אם תעשה חשבונך, כמו שיבואר], תרי אלפי, שני "אלפי שנים" שלמים, ופרטי דהאי אלפא, ועוד כמה חלקים מהאלף השלישי, הוא דהוא!

שהרי שנות התהו מבריאת העולם עד מתן תורה הם יותר מאלפיים שנה, כי התורה ניתנה בשנת אלפיים ארבע מאות ארבעים ושמונה שנים לבריאת העולם.

1. אותה גירסא, מקשה הגמרא על מה שאמרה הברייתא שכבר יצאו כמה וכמה שנים מימות

1. בתוס' רבי אלחנן ובריטב"א מבואר, שהיתה לפנייהם גירסא אחרת [וכן משמע ברש"י]. ולפי

שנים [448 = 1552 — 2000].

ומתוצינן: שני אלפים שנים של תורה אינם מתחילים מזמן מתן תורה, אלא מהזמן שנאמר עליו "ואת הנפש אשר עשו בחרן". והיינו, מעת שאברהם אבינו הכניס נפשות תחת כנפי השכינה, ושיעבדו לתורה, מהעת ההיא מתחילים למנות שני אלפים של תורה.

ומתי התחיל אברהם לעשות נפשות בחרן?

גמירי, מסורת בידינו, **דאברהם בכהיא שעתא**, בעת ההיא, **בר המשיח ותרתיה היה**, היה בן חמישים ושנים.⁽²⁾

[אברהם נולד בשנת אלף תתקמ"ח 1948, הוסף עליהם חמישים ושנים + 52 = 2000].

כמה בצרן מרתני תנא, כמה שנים חסר לך מהשנים שאמר התנא? — **ארבע מאה וארבעים ותמניא**, ארבע מאות ארבעים ושמונה שנים.

כי מעיינת ביה, כשתעיין ותחשב כמה זמן יש מהעת שנאמר עליה "הנפש אשר עשו בחרן" עד מתן תורה, יצא לך החשבון שארבע מאה וארבעים ותמניא שנים היוין.

מעת שהיה אברהם בן חמישים ושנים עד מתן תורה, זה בדיוק ארבע מאות וארבעים ושמונה שנים. ונמצא, שאלפיים שנות תורה נגמרו מאה ושבעים ושנים שנה אחרי חורבן הבית [ראה בטבלה].

אברהם בן 52 שנים — 2000

יציאת מצרים ומתן תורה — 2448

ביהמ"ק הראשון — 480 שנה אחרי יציאת מצרים — 2928

חורבן ביהמ"ק הראשון — אחרי שעמד 410 שנים — 3338

בנין ביהמ"ק השני אחרי 70 שנות גלות בבל — 3408

חורבן ביהמ"ק השני לאחר שעמד 420 שנים — 3828

172 שנים אחר החורבן — 4000

פטירת רב אשי, בשנת 4186 לבריאת העולם. ועיין מהרש"א.

2. הקשו התוס' [לפי הבנת המהרש"א] הרי הדיבור הראשון של הקב"ה לאברהם היה בצאתו מחרן, ואז היה בן שבעים וחמש, כמו שמפורש בתורה, ואם כן איך שיעבד הנפשות להתורה, ומנין היה לו התורה, כיון דעדיין לא בא אליו דיבורו של הקב"ה?

ומתוצינן: לפי המבואר ב"סדר עולם" שאברהם אבינו יצא פעמיים מחרן, וברית בין הבתרים היה בארץ ישראל לפני יציאתו השניה, כשהיה בן שבעים שנה [שלושים שנה לפני לידת יצחק — ולכן נאמר בפרשת בא: "ומושב בני

המשיח, הרי כשנשנתה הברייתא בימי רב ענן [שסידר את "תנא דבי אליהו"], עדיין לא הסתיימו אלפיים שנות תורה?

כי התורה ניתנה בשנת 2448. ואלף שנים לאחר מכן, בשנת 3448 התחילו למנות לשנות מלכות יון. ורב אשי, שהיה בסוף הגמרא, אחרי רב ענן, נפטר בשנת 738 לשטרות [שהיא שנת 4186 לבריאת העולם], שהיא אלף ושבע מאות ושלושים שנה מעת מתן תורה.

ומתוצינן על כך הגמרא, שמנין אלפיים שנה תורה מתחיל מעת שהיה אברהם בן חמישים ושנים שנה, ואילו אלפיים שנות המשיח מתחילות 172 שנה אחרי חורבן בית המקדש. ורב ענן שנה את הברייתא בשנים אלו, לפני

ושמונה, ומשכח ליה לחומריה.

וסמיניך, כדי שלא יפחית התנא ושלא יוסיף הסופר, סימן זה יהיה בידך, ספרא בצירא הסופר מצמצם תנא תוספאה התנא מוסיף, כמבואר.

החשבון הבא הוא למי שידוע באיזה שנה הוא עומד אחרי חורבן הבית, אלא שרוצה לחשב מתי תהיה שנת השמיטה. שהרי קיימא לן ששביעית נוהגת בזמן הזה, אם מדאורייתא ואם מדרבנן.

חורבן בית המקדש השני היה במוצאי שנת השמיטה, דהיינו בשנה הראשונה למנין שבע שנות שמיטה. והשנה לפני החורבן, היתה שנת שמיטה.

ה"תנא" המונה לפי חורבן הבית — אינו מונה את שנת החורבן כשנה הראשונה למנין שנות החורבן, כי ברוב הזמן של שנה זו היה הבית בנוי, אלא מתחיל את מניינו מהשנה שלאחריה [הבית נחרב בשנת 3828 לבריאת העולם, ומנין התנא לחורבן הבית מתחיל משנת 3829 לבריאת העולם].

ונחלקו חכמים עם רבי יהודה במנין שנות שמיטה.

חכמים סוברים, שאחרי ארבעים ותשע שנים שבהן יש שבע שמיטות, באה שנת החמישים והיא שנת היובל, ובשנה הבאה מתחילים למנות שנה הראשונה לשמיטה הבאה.

ה"תנא" שרוצה למנות כמה שנים כבר יצאו מימות המשיח, ואינו זוכר מנינו, יכול לשאול את ה"סופר" באיזה שנה הוא עומד למספר מלכות יון, ולפי חשבונו — בהוספת ארבעים ושמונה — יכול התנא לכוון מנינו.

שהרי הסופר מונה מעת התפשטות מלכות יון, שהיתה בשנת שלשת אלפים ארבע מאות וארבעים ושמונה 3448 לבריאת העולם, והתנא מונה משנת ארבעת אלפים 4000, נמצא שסדר השנים ה"פרטיים" של הסופר מקדימים בארבעים ושמונה שנים את סדר התנא.

אמר רב פפא: אי טעי תנא, אם טועה התנא, ולא ידע פריטיה כמה הוי, ואינו יודע באיזה שנה [ה"פרטי"] אשר הוא עומד בה — לישויליה לספרא כמה כתיב, ישאל את הסופר כמה שנים הוא כותב, לפי חשבונו, וניטפי עליהו ויוסיף עליהם ארבעין ותמני ארבעים ושמונה, ומשכח ליה לחומריה [קשרו] וימצא את מנין השנים לפי חשבונו.

וסמיניך סימן זה יהיה בידך :

ט-ב הפסוק [במדבר לה]: "ארבעים ושמונה עיר".

ואי טעי ספרא, סופר גיטין ושטרות הטועה, ואינו יודע מנין השנה שעומד בה, נישויליה לתנא כמה קתני ישאל את התנא איזה שנה היא לפי חשבונו לשנות החורבן, וניבצר מינייהו ויפחית מן החשבון ארבעים

אברהם. ולכן שפיר שייך לומר שהקב"ה התגלה אליו מקודם לכן, ואף בטרם היותו בן חמישים ושתים שנה.

ישראל אשר ישבו בארץ מצרים ארבע מאות ושלושים שנה" [מוכח שהדיבור "לך לך מארץ וגו'" לא היה הדיבור הראשון שהקב"ה דיבר אל